

Nederlandse Bond voor Pensioenbelangen

Boerhaavelaan 40 - 2713 HX ZOETERMEER
Tel. 070 360 19 21
Website : www.pensioenbelangen.nl Email: info@pensioenbelangen.nl

Opvattingen politieke partijen over pensioenen

NBP

16 november 2023.

Inleiding

Met de Wet Toekomst Pensioen (WTP) die deze zomer in het Parlement is aangenomen staat de pensioendiscussie niet stil. Dat blijkt ook uit de aandacht die politieke partijen besteden aan dit onderwerp in hun verkiezingsprogramma's voor de verkiezingen op 22 november.

NBP heeft een inventarisatie gemaakt van deze programma's zodat de kiezer op dit onderwerp zijn eigen oordeel kan vellen. Er worden twee overzichten gepresenteerd: voorstellen die betrekking hebben op het aanvullend pensioen zoals de nieuwe pensioenwet Wet Toekomst Pensioenen (WTP) en een overzicht van voorstellen op het gebied van de AOW.

Daarnaast zijn de belastingmaatregelen bekeken die de partijen in petto hebben. Hierbij hebben we ons beperkt tot de inkomstenbelasting, vermogensbelasting en de erfbelasting.

We hebben van de totaal 26 partijen die aan de verkiezingen deelnemen 18 politieke partijen opgenomen in het overzicht. Voor de volgorde van de partijen is de kieslijst aangehouden. Als in het programma niets over het onderwerp wordt gezegd volstaat een leeg vak. De verkiezingsprogramma's zijn te vinden op de volgende site:

https://www.parlement.com/id/vm4ncjtybczw/tweede_kamerverkiezingen_2023#p2 .

Het CPB heeft de verkiezingsprogramma's van een aantal partijen doorgerekend en heeft ook een overzicht gemaakt van pensioenmaatregelen die de partijen willen doorvoeren, inclusief fiscale voorstellen zie de site <https://www.cpb.nl/keuzes-in-kaart-2025-2028> .

Niet alle partijen hebben hun programma laten doorrekenen door het CPB. De partijen die dit wel hebben gedaan zijn: VVD, D66, PvdA/Groenlinks, CDA, CU, Volt, Ja21 en SGP.

Uit de overzichten van het CPB komen enkele bijzondere punten naar voren die niet, of onduidelijk in de verkiezingsprogramma's staan. In de tabellen over pensioenen verderop staan deze gearceerd opgenomen. Blijkbaar heeft navragen op deze punten door CPB bij de partijen tot verheldering geleid.

Maar ook veel fiscale maatregelen die in de verkiezingsprogramma's onder de pet blijven, zijn via de CPB ondervraging boven water gekomen. Sommige kunnen grote invloed kunnen hebben. Helaas hebben we dat niet voor alle partijen kunnen nagaan omdat hun programma niet bij het CPB is aangeboden.

Fiscale voorstellen.

De meeste partijen willen de middeninkomens in de inkomstenbelasting ontzien door de marginale belastingheffing voor die groepen te verlagen. Ze doen dat heel verschillend. Veel partijen willen inkomen uit vermogen verhogen. Een enkele partij doet dat door relatief meer belasting te vragen van gepensioneerden met hogere inkomens. Kiezers zullen door de veelheid aan fiscale maatregelen het overzicht kwijt raken. Verstandig zou zijn een Commissie te laten kijken naar de gehele belastingheffing voor burgers. Dat voorkomt het ad hoc grijpen naar maatregelen die we nu zien. Bij NBP bestaat namelijk de sterke indruk dat er een hoop fiscale maatregelen worden voorgesteld,

waarbij de opeenstapeling van maatregelen voor de inkomens van werkenden en gepensioneerden in onvoldoende mate in totale samenhang wordt beoordeeld. De impact op het individuele inkomen van beide groepen valt daardoor zeer verschillend uit. Wij nodigen alle partijen daarom van harte uit om onze constatering, opmerkingen en conclusies te weerleggen en/of aan te vullen. Onze ervaring tot nu toe bij het samenstellen van dit overzicht is dat de beknopte formulering in de spreadsheet van CBP soms tot onduidelijkheden en daardoor tot verkeerde conclusies kan leiden.

In het hoofdoverzicht van de belastingen beperken we ons tot de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting en de erf- en schenkbelasting. De belastingen aan de bestedingenkant, indirecte belastingen als BTW, accijnzen, energieheffingen of vliegbelasting zijn bij de partijen zeer verschillend ingevuld. Van hogere heffingen tot aan de andere kant afschaffen. Ook zeer interessant maar hier verwijzen we naar een Excel-overzicht van CPB.

Inkomstenbelasting:

- Omdat NBP uiteraard ook oog heeft voor de gepensioneerden zien wij júíst dat zij veel minder ontzien worden in de voorgestelde maatregelen; sterker nog, dat bij de “middengroep” gepensioneerden juist meer, en in een uiterst geval bijna voornamelijk, de rekening van het ontlasten van de midden- en lage inkomens van de werkenden wordt gelegd. Kijk hier bijvoorbeeld naar CDA en PvdA/Groen Links voorstellen.
- Bij diverse partijen wordt de sluipende fiscalisering van de volksverzekeringen flink doorgezet door inkorting van de eerste belastingschijf voor gepensioneerden waardoor zij over een groter deel van hun inkomen in feite de AOW premie gaan betalen.
- De heffingskortingen zijn daarnaast een gewild instrument om meer inkomensherverdeling aan te brengen: het gaat om de algemene heffingskorting en arbeidskorting voor werkenden en de algemene heffingskorting en ouderenkorting¹ voor ouderen. Door de bedragen aan te passen wordt het jaarlijkse koopkrachtritueel bij Prinsjesdag nu ook toegepast in de verkiezingsprogramma's. Het resultaat is een fiscale grabbelton aan maatregelen zonder samenhang. Zo blijft bij het CDA de aanpassing van de ouderenkorting beperkt door een weliswaar iets minder steile aftopping, maar wordt de arbeidskorting voor werkenden juist niet meer afgetopt en blijft constant. Dát betekent een overheveling van inkomen van gepensioneerden met wat hoger inkomen naar werkenden.
- Een aantal partijen zoals D66, Volt, NSC (laatste partij wil een goede voorbereiding door een commissie) en BBB willen het stelsel grondig herzien. Bij1 wil zelfs een nieuwe radicale democratisering van de economie door versoepeling van de onteigeningswetgeving en limiet op het hebben van vermogen (door 100% tarief vermogensbelasting).
- Er worden bij D66 en de CU verzilverbare heffingskortingen geïntroduceerd².
- Bij Volt (zie hun ingewikkelde schijventarief naar huishoudsamenstelling), Ja21 en de SGP komen nieuwe maatregelen als huishoudtoelagen en draagkrachtkortingen om meer op een gewenst inkomen bij bepaalde groepen te sturen. Of dat het stelsel meer helder maakt is maar zeer de vraag. De SGP wil het oude splitstingsstelsel, dat decennia geleden al bediscussieerd werd, introduceren. Dat is wel een makkelijk, simpel en helder systeem. Of dat het meer betaald werken van vrouwen stimuleert?

¹ Heffingskortingen zijn kortingen op de te betalen inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen. Iedereen kan een algemene heffingskorting krijgen. De arbeidskorting is alleen voor werkenden ouder dan 18 jaar. En de ouderenkorting voor gepensioneerden (AOW gerechtigden). De algemeen heffingskorting is voor werkenden tweemaal zo hoog als voor ouderen.

In 2023 wordt tot een bedrag van €20.661 een algemene heffingskorting van €3.070 gegeven. Boven €73.031 wordt geen heffingskorting meer gegeven. Tussen beide bedragen wordt de heffingskorting verminderd. De heffingskorting is dus inkomensafhankelijk.

De ouderenkorting bedraagt in 2023 €1.835 voor inkomens tot €40.889. Vanaf €53.122 is deze korting nul. Daartussen wordt de korting met het toenemen van het verzamelinkomen gereduceerd.

Inkomstenbelasting wordt in belastingjargon naar draagkracht geheven. De heffingskortingen zijn vervolgens een instrument om allerlei inkomenspolitieke doeleinden te bereiken. De samenhang tussen beide is zoek geraakt.

² Met verzilverbare heffingskorting willen partijen de inkomstenbelasting verlagen en de belasting op vervuiling en vermogen verhogen.

Vermogensbelasting

- De vermogensbelasting gaat alle kanten op. Een aantal partijen wil naast de werkelijke rendementen van box 3, al dan niet de “aanwas” van het vermogen meegeteld hebben dan wel weer deels ontzien (NSC), de eigen woning betrekken bij de rendementen in box 3 (CDA en Volt) en de tarieven omhoog: PvdA/Groen Links (zelfs naar 49%) en CDA (37 %).
- Een aantal partijen pleit daarnaast nog voor een zuivere vermogensbelasting.
- PvdA/Groen Links en de CU gaan hier ver en wordt het ondernemingsvermogen van box 1, box 2 en box 3 in de heffing betrokken.

Erf- en Schenkbelasting

De erf- en schenkbelasting beweegt alle kanten op van afschaffen (FvD en BVNL) tot radicaal verhogen bij Volt.

Overige aandachtspunten

- Nog enkele opvallende maatregelen. Het CDA wil de Wlz premie (nu 9,65 % in de eerste schijf voor gepensioneerden, loopt tot € 37.149) doortrekken naar alle andere belastingschijven, dus fiscaliseren, zoals dat heet³.
- D66 schaft in principe de inkomensgrens af voor de werkgeversbijdrage van de ZVW-premie⁴. Dat betekent dat gepensioneerden en ZZP-ers over hun hele netto inkomen die premie van ongeveer 5,5 % gaan betalen. Die grens ligt nu bij ongeveer € 67.000 voor 2023 en 72.000 voor 2024.

Enkele algemene opmerkingen over de aanvullende pensioenen.

Enkele algemene punten die naar voren springen zijn:

- Ten aanzien van de koopkracht aanvullende pensioenen wordt niet veel opgemerkt door de partijen. Partijen die hierover wel wat zeggen zijn:
 - FvD: Hogere rekenrente, geen invloed van ECB. En indexeren met terugwerkende kracht tot 2015.
 - Pvd: Meer AOW.
 - 50-plus: Iedereen zoekt naar zekerheden, ook 40- en 50'ers. Systeem van individuele potjes biedt dat niet.
 - BVNL: Pensioen niet indexeren op basis van risicovrije rekenrente, maar obv werkelijk behaalde rendementen. En: Misgelopen pensioenindexatie moet met terugwerkende kracht worden hersteld.
 - NSC: Versoepeling van indexatie- en kortingsregels binnen bestaande aanvullende regelingen.
- Een aantal partijen stelt verdere aftopping premiegrens voor, waardoor de werkingssfeer van de tweede pijlerpensioen op termijn verder wordt teruggebracht. Een enkele partij stelt voor iedereen (inclusief zelfstandigen) tot dit inkomen zich te verplichten voor aanvullend pensioen.
- Sommige partijen stellen premievakanties voor. Dan wordt er geen pensioenpremie voor het aanvullend pensioen betaald, maar wordt het pensioen ook lager. Sommige partijen geven de mogelijkheid om later meer premie te kunnen betalen.
- Sommige partijen vragen meer aandacht voor duurzaam beleggen. Een andere partij stelt dat de focus op rendement moet liggen.

Veel wijsheid gewenst bij het uitbrengen van uw stem op 22 november aanstaande.

Hieronder een detailoverzicht van de punten.

³ Wlz staat voor premie Wet langdurige zorg, de vroegere AWBZ premie.

⁴ ZVW staat voor premie inkomensafhankelijke Zorgverzekeringwet.

Aanvullende pensioenen

(Cursief: tekst overgenomen uit CPB overzicht).

Partij	NIEUWE WET (WTP)	OVERIGE PUNTEN
VVD	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgaan met WTP. • Pensioenfondsen moeten de ruimte hebben zich op het nieuwe stelsel te focussen. • De overheid moet scherp toezicht blijven houden op die transitie. • Pensioenfondsen moeten hun deelnemers helder en begrijpelijk informeren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensioenfondsen moeten een hoger pensioen creëren en zich onthouden van politiek activisme. • Als fondsen bij beleggingskeuzes andere overwegingen dan rendement voor deelnemers laten prevaleren, moeten zij aantonen dat dit een breed gedragen wens onder hun deelnemers is. • Deelnemers die er anders over denken moeten binnen het fonds meer vrijheid krijgen om die keuze niet te maken. • Het verplichte leeftijdsontslag in cao's afschaffen en de arbeidsmarktpositie van gepensioneerden verbeteren, door er bijvoorbeeld voor te zorgen dat het nulurencontract voor hen beschikbaar blijft. • De pensioenpremie maximaal vijf jaar stop zetten en met de Wet "bedrag ineens" bij pensionering een deel van het opgebouwde pensioen op te nemen. • Met de nieuwe pensioenwet breiden we voor zelfstandigen de mogelijkheden uit om een fiscaal aantrekkelijk pensioen op te bouwen. Als de experimenten voor zelfstandigen om direct bij een fonds pensioen op te bouwen succesvol zijn, komen we tot een permanente regeling. • Kiezen voor deeltijd heeft gevolgen voor je pensioen, daarom moet via het Pensioenoverzicht inzichtelijk worden gemaakt welke consequenties dit heeft voor de hoogte van je pensioen. • <i>Verplichtstelling voor pensioenpremies naar 60.000 euro. Vrijwillig meer opbouwen blijft fiscaal gefaciliteerd tot de aftoppingsgrens. Lastenverzwaring gezinnen. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg.</i> • <i>Premievakantie: mogelijkheid bieden om voor een periode van maximaal vijf jaar geen pensioenpremie te betalen. Lastenverzwaring voor gezinnen. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg.</i>
D66	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgaan met WTP. • Het wetsvoorstel over het opnemen van het bedrag ineens bij pensionering wordt versneld ingevoerd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Premievakantie onder voorwaarde dat voldoende pensioen wordt opgebouwd. • Met initiatief wetsvoorstel van D66 Wet eigen strategie pensioenfonds (Wesp), krijgen belanghebbenden meer inspraak op het beleggingsbeleid van hun pensioenfonds. • Alle belanghebbenden moeten op een evenwichtige wijze zijn vertegenwoordigd in pensioenfondsbesturen. • Diversiteit in pensioenfondsbesturen wettelijk borgen, zodat er altijd vrouwen, mannen, jongeren en veertigplussers in het pensioenfondsbestuur zitten. • Inzichtelijk maken van de pensioenopbouw op loonstroken om zicht te krijgen of wel of niet pensioen wordt opgebouwd. • Gemiste pensioenopbouw op latere leeftijd (waar mogelijk fiscaal gefaciliteerd) inhalen, zodat mensen gat in pensioenopbouw kunnen verkleinen. • Zelfstandigen kunnen zich bij een passend pensioenfonds aansluiten en krijgen goede voorlichting over de keuzemogelijkheden. • Overwaarde op het huis of pensioenvermogen(?) kan worden ingezet voor levensloopbestendige aanpassingen aan woningen. • <i>Verplichtstelling voor pensioenpremies naar 70.000 euro. Vrijwillig meer opbouwen blijft fiscaal gefaciliteerd tot de aftoppingsgrens. De lagere benutting van premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring voor gezinnen. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg.</i>

Partij	NIEUWE WET (WTP)	OVERIGE PUNTEN
PvdA/ Groen Links	Doorgaan met WTP.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Aftoppingsgrens voor pensioenpremies verlagen naar 80.000 euro. Beperking premieaftrek levert lastenverzwaring gezinnen op. Op langere termijn pensioenkeringen lager.</i> • Mensen met zware beroepen kunnen, als ze dat willen, eerder stoppen met werken. • Het pensioengeld inzetten voor verduurzaming en maatschappelijk verantwoorde activiteiten. • Pensioenfondsbesturen dienen meer ruimte te maken voor vrouwen, jongeren en meer diversiteit kennen. • <i>Zelfstandigen tot een inkomen van 80.000 euro worden verplicht pensioen op te bouwen, met een premiepercentage van 10%. Lastenverlichting bedrijven.</i> • <i>Werknemers die nog niet verplicht pensioen opbouwen, verplichten om tot een inkomen van 80.000 euro pensioen op te bouwen.</i> • Financiële sector, waaronder pensioenfondsen, moeten fossielvrij beleggen najagen. • Voor pensioenfondsen wordt het mogelijk gemaakt om meer lange termijninvesteringen te doen in duurzame activiteiten. Daartoe worden de in het toezicht gereguleerde rekenregels en modellen voor pensioenfondsen aangepast.
PVV	Terugdraaien WTP.	Verhoging ouderenkorting.
CDA	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgaan met WTP. • WTP levert veel uitvoeringsrisico's op. Proces van invoering moet goed worden gevolgd. 	
SP	WTP terugdraaien	Er komt een nieuwe en veel eerlijker pensioenwet, waarin werknemers het recht krijgen om ook na hun 65 ^{ste} door te werken, als ze daar zelf bewust voor kiezen.
FvD	<ul style="list-style-type: none"> • WTP terugdraaien • Werkenden moeten zelf hun pensioenfonds en strategie kiezen. 	Pensioenen beheren door deskundigen en niet met sociale partners. Minder dwang van DNB. Geen enkele invloed van EU.
Pvd	<ul style="list-style-type: none"> • WTP terugdraaien. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor zelfstandigen komt er een publieke voorziening voor arbeidsongeschiktheid en pensioenen. • Werknemers moeten meer zeggenschap krijgen over wat pensioenfondsen met hun geld gaan doen. (Gepensioneerden worden hierbij niet genoemd)
CU	Doorgaan met WTP.	<i>Aftoppingsgrens voor pensioenpremies verlagen naar 66.000 euro. Beperking premieaftrek levert lastenverzwaring gezinnen op. Op langere termijn zijn pensioenkeringen lager.</i>
Volt	Doorgaan met WTP.	<ul style="list-style-type: none"> • Introductie van basispensioen naast AOW. • <i>Afschaffing fiscale aftrekbaarheid pensioenpremies. Belastinginkomen overheid worden naar voren gehaald. Ook zijn de toekomstige netto-pensioenuitkeringen lager, omdat minder pensioenpremie wordt ingelegd.</i>

Partij	NIEUWE WET (WTP)	OVERIGE PUNTEN
Ja21	Niet bekend.	<i>Invoering van een belastingvrije spaar- en/of beleggingsrekening, waarop inkomen uit arbeid of pensioen mag worden ingelegd tot een maximum van 20.000 euro per jaar. Dit vermogen is vrijgesteld van vermogens-, erf- en schenkbelasting. Dit vermogen telt niet mee voor vermogenstoetsen in de toeslagen. Lastenverlichting voor gezinnen.</i>
SGP	Doorgaan met WTP.	Aftoppingsgrens voor pensioenpremies verlagen naar 88.000 euro. Beperking premieaftrek levert lastenverzwaring gezinnen op. Op langere termijn zijn pensioenkeringen lager.
DENK	Niet duidelijk.	
50-PLUS	<ul style="list-style-type: none"> • Stoppen met WTP. • Niet invaren, maar solide pensioenstelsel behouden met een reële rekenrente. 	<ul style="list-style-type: none"> • Greep in de pensioenkas van kabinet Lubbers van 15 mld moet worden gecompenseerd en aangewend voor ouderenhuisvesting. • Onderzoek of ouderen met geen of lage hypotheek hun koopwoning als onderpand kunnen inbrengen voor aanvullend pensioen (omkeerhypotheek).
BBB	Stoppen met WTP.	<ul style="list-style-type: none"> • APPA (pensioensysteem politieke ambtsdragers) wordt afgeschaft. Deelnemers vallen onder hetzelfde pensioensysteem als de rest van Nederland. • Pensioendeelnemers en -gerechtigden krijgen invloed op beleggingsdoelen die meer rendement opleveren.
BIJ1	Onduidelijk.	<ul style="list-style-type: none"> • Er komt nationaal pensioenfonds waarbij collectiviteit voorop staat en waar ook ZZP'ers aanspraak op kunnen maken. Pensioenfondsen komen in publieke handen. • Mensen die intensieve mantelzorg bieden worden financieel gecompenseerd met een inkomen en opbouw van WW- en pensioenrechten.
BVNL	Oude pensioenstelsel behouden.	
NSC	<ul style="list-style-type: none"> • WTP op onderdelen aanpassen. • In de premiereregeling moet een betere sturing op koopkracht mogelijk worden gemaakt. • Nabestaandenpensioen en pensioenverdeling bij scheiding moet worden verbeterd omdat de nieuwe wet tot onuitlegbare situaties leidt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij pensioenfondsen die overstappen naar premiereregeling vindt pensioenopbouw plaats in de vorm van persoonlijke pensioenvermogens. Bestaande pensioenopbouw moet in principe gewoon in stand blijven, zodat de nieuwe premiereregeling geleidelijk kan toegroeien naar een situatie waarin iedereen tot pensioenleeftijd een persoonlijk pensioenvermogen heeft. • Omzetting van bestaande pensioenopbouw naar premiereregeling, dan wil SNC instemmingsrecht en keuzemogelijkheden voor de deelnemers. • Aantal mensen met geen of weinig aanvullend pensioen moet worden teruggedrongen. • Voor mensen met zware beroepen moet het mogelijk blijven eerder met pensioen te gaan. • Wetgeving voor aanvullende pensioenen moet een vereenvoudiging worden aangebracht en daarbij minder "blind" varen op wiskundige modellen. • Er zijn meer open normen nodig om goed om te kunnen gaan met niet-voorzien omstandigheden. • Normeren en maximeren van beheers- en beleggingskosten. • Heroverweging om een groot bedrag ineens uit te laten betalen op pensioendatum.

- Pensioen is slechts èen onderdeel van financiële planning over iemands levensloop. “Omkeersparatort” kan meerwaarde opleveren.
- Het wordt aantrekkelijk gemaakt voor Nederlandse pensioenfondsen om langjarig in woningen te investeren.

Verkiezingspunten over AOW

(Cursief: tekst overgenomen uit CPB overzicht).

Partij	AOW
VVD	<ul style="list-style-type: none"> • Het mogelijk te maken de AOW later in te laten gaan in ruil voor een hogere uitkering. • AOW verhogen met 0,7%.
D66	<ul style="list-style-type: none"> • Het wettelijk minimumloon naar tenminste €17,50 in 2028. Bijstand stijgt volledig mee. Geen koppeling van AOW aan het minimumloon, maar gerichte koopkrachtsteun. AOW wordt verhoogd waardoor het meer in evenwicht komt met andere uitkeringen. • Versoepeling regels voor de aanvullende inkomensvoorziening ouderen; inkomen aanvullen tot de bijstandsnorm bij onvoldoende AOW opbouw. • Na pensionering keuze door te blijven werken. • Flexibele AOW met de mogelijkheid om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariael neutraal in te laten gaan. • Arbeidsmigranten worden geholpen bij hun terugkeer met re-integratie. Het hier opgebouwde pensioen- en AOW-rechten worden uitbetaald in de vorm van een lumpsum in het land van herkomst.
PvdA/ Groen Links	<ul style="list-style-type: none"> • Koppeling minimumloon AOW blijft. • Onnodig complexe regels in de AOW wegnemen. • <i>Beperkt de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de AOW tot 1,42 maal de algemene heffingskorting. Dit beperkt de stijging van de AOW-uitkering als gevolg van doorwerking van maatregelen in box 1.</i> • <i>Introduceert een ouderenvoordeel van 4920 euro voor AOW-gerechtigden met een verzamelinkomen tot 25.000 euro. Vanaf dat inkomen wordt het voordeel met 8% afgebouwd. Vanaf dat inkomen wordt het voordeel met 8% afgebouwd.</i> • <i>Introdactie van een zes-schijvenstelsel in inkomstenbelasting voor personen onder de AOW-leeftijd. De schijfgrenzen van 65.000 euro en 150.000 euro worden tussen 2024 en 2028 bevroren, de overige schijfgrenzen worden op reguliere wijze geïndexeerd. Voor personen boven de AOW-leeftijd geldt in de eerste schijf van het zes-schijvenstelsel een lager tarief, omdat zij in die schijf – evenals in het huidige stelsel – geen AOW-premie betalen. Dit is een herverdelingsmaatregel.</i> • <i>De ouderenkorting wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring.</i> • <i>De algemene heffingskorting af voor AOW-gerechtigden wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring.</i>
PVV	<ul style="list-style-type: none"> • Handhaven IOAOW • Verlagen AOW-leeftijd naar 65 jaar.

Partij	AOW
CDA	<ul style="list-style-type: none"> • Flexibele AOW met de mogelijkheid om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariael neutraal in te laten gaan. • AOW is ongetoetst basispensioen en dat moet zo blijven. • De AOW geeft bestaanszekerheid aan ouderen die niet meer kunnen werken.
SP	<ul style="list-style-type: none"> • AOW blijft gekoppeld aan min. loon. • De AOW-leeftijd naar 65 jaar
FvD	<ul style="list-style-type: none"> • Startleeftijd AOW terug naar 65 jaar of bij zware beroepen na 40 jaar diensttijd. • AOW belastingvrij. • Niets over koppeling met min. loon.
Pvd	<ul style="list-style-type: none"> • Voor zware beroepen gaat pensioen in na maximaal 40 jaar diensttijd. • AOW uitkering gaat omhoog. • Niets over koppeling met min. loon
CU	<ul style="list-style-type: none"> • AOW premie fiscaliseren. • Verhoging wettelijk minimumloon (wml) met 10%. Het gemiddeld bruto wml (exclusief vakantiegeld) in 2028 komt uit op 17,50 euro per uur. De AOW, de bijstand en de Wajong worden hieraan gekoppeld. • Afschaffen algemene heffingskorting (incl. doorwerking bijstand en AOW).
Volt	<ul style="list-style-type: none"> • AOW ontkoppelen van minimumloon. • Verhoging van netto bijstandsuitkering naar 2083 euro per maand voor een paar en 1458 euro voor een alleenstaande. Verhoging de netto AOW-uitkering naar 2167 euro per maand voor een paar en 1517 euro per maand voor een alleenstaande. Overige uitkeringen met 4,5% verlagen.
Ja21	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Doorwerking van aanpassingen in box 1 op de AOW wordt teruggedraaid. Leidt tot koopkrachtverbetering.</i> • <i>Verdubbeling van de huishoudtoelage voor AOW'ers naar 1920 euro per jaar.</i> • <i>De huurtoeslag wordt omgevormd tot een inkomensonafhankelijke huurtoelage. Het maximumbedrag blijft gelijk en ook de verschillen tussen alleenstaanden en paren, en tussen mensen boven en onder de AOW-gerechtigde leeftijd blijven in stand. De huurtoelage bouwt lineair af naar nul euro van een maandhuur van 808 euro per maand tot 1300 euro per maand. Daarnaast bouwt de huurtoelage lineair af naar nul euro van een WOZ-waarde van 150.000 euro tot 250.000 euro voor huishoudens met één volwassene en van 250.000 euro tot 350.000 euro voor huishoudens met meerdere volwassenen. De huidige vermogensgrenzen van de huurtoeslag blijven gelden.</i> • <i>De uitkeringen (behalve bijstand en AOW) worden verlaagd met 20%.</i> • <i>Algemene heffingskorting wordt afgeschaft. Lastenverzwaring.</i>

Partij*	AOW
SGP	<ul style="list-style-type: none"> • Flexibele AOW met de mogelijkheid om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariel neutraal in te laten gaan. • Algemene heffingskorting af zonder doorwerking in de hoogte van de bijstands- en de AOW-uitkering. Lastenverzwaring.
DENK	De AIO voorziening (aanvullende inkomensvoorziening ouderen) moet worden verruimd.
50-PLUS	<ul style="list-style-type: none"> • AOW blijft hoeksteen van onze welvaartsstaat Hoogte van de uitkering, de koppeling aan het minimumloon en de fiscale behandeling mogen niet aangetast worden. • Er komt een 13^e maand voor AOW'ers, het minimumloon en alle gekoppelde uitkeringen. • Voor de overzeese bijzondere gemeenten moeten redelijk en billijk sociaal minimum worden ingesteld waaronder AOW.
BBB	-
BIJ1	<ul style="list-style-type: none"> • Minimumloon direct verhoging naar €16 per uur met een gelijke verhoging van AOW en de bijstand. • Minimum loon wordt gekoppeld aan 60% van het mediaan inkomen, zodat het structureel meestijgt met andere lonen. • AOW leeftijd wordt verlaagd naar 65 jaar. • De regels voor de AIO (aanvullende inkomensondersteuning) waar veel ouderen met een migratieachtergrond aanspraak op kunnen maken vanwege het AOW gat, worden versoepeld.
BVNL	<ul style="list-style-type: none"> • Afschaffen kostdelersnorm zodat alleenstaanden die gaan samenwonen niet worden gekort op hun AOW. • Uitkeringen loskoppelen van minimumloon, met uitzondering van AOW. • Het pensioengat voor militairen tgv de verhoging van de AOW-leeftijd wordt op een fatsoenlijke manier opgelost.
NSC	<ul style="list-style-type: none"> • AOW blijft basis onder pensioenstelsel. • AOW en andere uitkeringen blijven gekoppeld aan het minimumloon.

Belastingmaatregelen die huishoudens treffen.

De indeling is per belastingsoort en belastingmaatregel.

Soort belasting	Belastingmaatregelen	Opmerking van de partijen
Stelsel	Algemene opmerkingen	<ul style="list-style-type: none"> • FvD: Grondige vereenvoudiging belastingen, toeslagen en premiestelsel; Rechtvaardiger belastingstelsel: (meer) werken moet altijd lonen. • PvdD: Het lage tarief van de inkomstenbelasting wordt verlaagd en het hoge tarief wordt verhoogd. Topverdieners gaan meer bijdragen aan de samenleving, via een derde schijf met een hoger tarief voor de inkomstenbelasting. • Denk: Belastingheffing waarbij de hoogste inkomens de grootste bijdragen leveren. Het ingewikkelde toeslagenstelsel, dat in de praktijk neerkomt op een ondoorzichtige machine die geld rondpompt, hervormen. Verhogen de inkomstenbelasting voor zeer hoge inkomens en verlagen deze voor lage en middeninkomens. Er komen hiervoor nieuwe belastingsschijven. • BBB: In de inkomstenbelasting worden alle daadwerkelijke inkomsten gezamenlijk belast ter vervanging van het huidige boxenstelsel. Alle toeslagen worden afgeschaft en vervangen door een belasting en premievrij bedrag en/of negatieve belastingaanslag. Heffingen invorderingsrente maximeren op 1% • Bij1: de onteigeningswetgeving wordt versoepeld op het gebied van kapitaal, aandelen en bezit in grond. De private effectenbeurs wordt stapsgewijs afgeschaald en vervangen door een collectief couponsysteem waarin elke Nederlandse burger een gelijk aantal niet verkoopbare coupons ontvangt op hun 18e verjaardag. Deze coupons kunnen worden geïnvesteerd in publieke beleggingsfondsen en worden na overlijden niet geërfd door nabestaanden, maar wederom eigendom van de overheid. Deze kan ze vervolgens weer uitschrijven aan een volgende generatie. • BVNL: De deeltijdmalus wordt opgeheven zodat méér werken aantrekkelijk wordt door het toeslagenstelsel af te schaffen en de belasting op arbeid te verlagen. • NSC: start met een hervorming en vereenvoudiging van het complexe stelsel van belastingen, kortingen en toeslagen zodanig dat de we beginnen de hervorming met het verlagen van het laagste tarief in de inkomstenbelasting, gelijktijdig met het verminderen en beter vormgeven van een aantal heffingskortingen. Marginale druk bij lagere en middeninkomens afneemt en het gaat lonen om (meer) te werken. • Doorlichten 116 fiscale regelingen volgens rapport juni 2023 "Aanpak Fiscale Regelingen."

Soort belasting	Belastingmaatregelen	Opmerking van de partijen
Inkomstenbelasting/ arbeid etc	Tarieven	<ul style="list-style-type: none"> • VVD: lager. • D66: eerste schijf 36%; tarief bij 142.000 naar 55%. • CDA: progressief vanaf 24.094 naar 40,38%, toptarief vanaf 73159 naar 54%. • CU: verlaging naar 34,5% tt 40.000, vanaf 40.000 tot 80.000 naar 41,9%, toptarief vanaf 80.000 naar 51,5%. • Ja 21: verhoging tarief eerste schijf (die pas bij 25.000 begint) naar 44,9%. • SGP: splitsingsstelsel, optellen bij paren en delen door 2. • Eerste tarief naar 36,64%) • FvD: lage vlaktax. • NSC: start verlaging laagste tarief, gelijktijdig met het beter vormgeven van een aantal heffingskortingen. • BVNL: vlaktax van 20%, Voorlopig eerste schijf naar 35%.
	Aantal en grens belastingsschijven	<ul style="list-style-type: none"> • PvdA/Groen Links: zes schijvenstelsel voor onder AOW-leeftijd. • CDA: progressief vierschijvenstelsel. • Volt: een progressief zevenschijvenstelsel in met onderscheid tussen alleenstaanden, meest verdienende en minstverdienende partners en hoogte tarief, 61,3%. • BVNL: eerste schijf naar 80.000.

Soort belasting	Belastingmaatregelen	Opmerking van de partijen
	Heffingskortingen Verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • VVD: geen. • PvdA/Groen Links: invoeren ouderenvoordeel van €4920 tot €25.000. • CDA: Algemene heffingskorting en arbeidskorting niet meer aftoppen, voor AOW-gerechtigden de ouderenkorting wel iets trager aftoppen, overdraagbaarheid 25% vd algemene heffingskorting, betekent "aanrechtsubsidie" deels terug. • CU: <ul style="list-style-type: none"> -invoering werkendenkorting max €4800 tot max €30.000 daarna afbouw. -Verhoging ouderenkorting met €1200 tot €40.000 daarna afbouw. -Afschaffing alleenstaande ouderenkorting. • Volt: afschaffing alle heffingskortingen. • Ja 21: belastingvrije voet van €25.000 en schaft alle heffingskortingen af. • PVV: verhogen ouderenkorting. • Fvd: belastingvrije voet naar €30.000. • BVNL: Belastingvrije voet van circa €20.000.
	Heffingskortingen verlagen	<ul style="list-style-type: none"> • PvdA/Groen Links: schaft heffingskorting en ouderenkorting voor AOW-gerechtigden af, er gaat €180 af van de alleenstaande ouderenkorting. • CDA: invoeren huidhoudingsheffing. • CU: afschaffing algemene heffingskorting en arbeidskorting.
	Heffingskortingen verzilverbaar	<ul style="list-style-type: none"> • D66: €1450 per volwassene. • CU: €4800 per volwassenen €2400 extra en per kind €4000.
	Huishoudtoelage	<ul style="list-style-type: none"> • Volt: €3300 inkomensonafhankelijk. • Ja21: voor gezinnen zonder vermogen en eigen huis, €960 per volwassene (uitkeringsgerechtigden €600), €500 per kind in eenoudergezinnen en €2800 per kind in meeroudergezinnen.
	Draagkrachtkorting	<ul style="list-style-type: none"> • SGP: voor huishoudens. Voor paren €6200, €4340 voor alleenstaanden, afbouw tussen €62.800 en €100.000, voor AOW-gerechtigden €2750 per paar en €1750 voor alleenstaanden, de draagkrachtkorting geldt niet voor bijstandsgerechtigden.
	Aftrekposten Persoonsgebonden	<ul style="list-style-type: none"> • Volt: geen opmerking
	Giftenaftrek	<ul style="list-style-type: none"> • Volt: afschaffen.
	Fiscaliseren Wlz-premie	<ul style="list-style-type: none"> • CDA: voor alle schijven in box 1 extra 9,65% bovenop bestaande schijven.
	Verder fiscaliseren AOW	<ul style="list-style-type: none"> • D66: geen opmerking in programma, maar kan gevolg zijn van andere maatregelen. • PvdA/Groen Links: Kan het gevolg zijn van het invoeren van het zes schijvenstelsel. • CDA: eerste schijf naar €24.094, over ruim €13.000 meer 17,9% heffing voor AOW-gerechtigden. • CU: volledig fiscaliseren AOW.

Soort belasting	Belastingmaatregelen	Opmerking van de partijen
	Grens ZVW premie verdwijnt, verdere fiscalisering (netto inkomensgevolgen voor AOW-gerechtigden)	<ul style="list-style-type: none"> D66: grens gaat omhoog zonder plafond voor werkgevers. Maar AOW-gerechtigden/gepensioneerden betalen deze zelf. Dus boven ongeveer €66.000, 5,5% meer heffing.
	Premies Volksverzekering uitbreiden	<ul style="list-style-type: none"> PvdA/Groen Links: ook naar grondslag box 2 en 3.
	Eigen inkomensafhankelijke bijdrage wijkverpleging	<ul style="list-style-type: none"> D66: verhogen wijkverpleegkundige zorg, en bij Wlz eigen woningwaarde opnemen. CU: inkomensafhankelijke bijdrage.
	Vermogen mee laten tellen bij diverse eigen bijdragen regelingen	<ul style="list-style-type: none"> Volt: Eigen bijdrage Wlz hoger door overwaarde eigen woning mee te tellen.
	Eigen woningforfait/Wet Hillen	<ul style="list-style-type: none"> CDA: hoogste schijfgrens naar €1.000.000. CU: ineens helemaal afschaffen Volt: het eigenwoningforfait voor 2/3 in 2028 uitfaseren en ook Wet Hillen voor 2/3 uitfaseren. BVNL: weer integraal invoeren Wet Hillen. Het forfait wordt afgeschaft te beginnen met geen verschillende schijven)) BVNL: afschaffing erfpachtsysteem.
	Hypotheekrenteaftrek	<ul style="list-style-type: none"> D66: in 2028 voor 40% afgeschaft. PvdA/Groen Links: in 2028 voor 50% afgeschaft. CU: in 2028 voor 50% afgeschaft. Volt: in 2028 voor 2/3 afgeschaft. SP: Tot €405.000 intact, daarna afschaffen. FvD: geen verdere afbouw hypotheekrenteaftrek. PvdD: handhaven tot grens tot het Nationale Hypotheek Garantie (NHG)bedrag, daarboven in een hoger tempo afschaffen.
	Heffing bij emigratie	<ul style="list-style-type: none"> PvdA/GroenLinks CU Volt NSC: beperking ontsnappen aan vermogensrendementsheffing bij niet verzilverde vermogensbestanddelen door te emigreren.
Toeslagen	Alle	<ul style="list-style-type: none"> SP: verhoogt alle inkomens en schaft toeslagen af. PvdD: verhoogt alle inkomens en schaft toeslagen af. Volt: schaft alle toeslagen af (beoordelen vanuit een radicale afschaffing van alle premies volksverzekeringen en aanpassing inkomstenbelasting).

Soort belasting	Belastingmaatregelen	Opmerking van de partijen
	Huurtoeslag	<ul style="list-style-type: none"> • D66: hoger. • PvdA/GroenLinks: hoger. • CU: Schaft huurtoeslag af en voert huursubsidie in. Uitvoering door ander ministerie dan Financiën (Belastingdienst.) • Ja 21: wordt inkomensafhankelijke huurtoelage. • PVV: hoger.
	Zorgtoeslag	<ul style="list-style-type: none"> • D66: afschaffen. • PvdA/Goen Links: afschaffen. • CU: afschaffen. • Volt: afschaffen. • Ja 21: afschaffen.
Vermogensbelasting rendement (box 3) en/of aanwas	Tarieven	<ul style="list-style-type: none"> • D66: progressief 36% tot een inkomen van 20.000 en inkomen boven 20.000 40%. • PvdA/Groen Links: 49%. • CDA: tarief naar 37%, werkelijk rendement en een forfaitair rendement voor de eerste woning. • Volt: tarief boven €1000 naar 34%, heffing eigen woning 5% en verliesdrempel van €500. • FvD: stoppen voor spaarders, heffingsvrij vermogen naar €1.000.000. • BVNL: werkelijk rendement, geen vermogensaanwas. • NSC: werkelijke rendementen betrekken, aanwas met rekening voor niet verzilverde papieren winsten van incurante vermogensbestanddelen. • PvdD: Verhogen vrijstelling. • Denk: Hervormen van de vermogensbelasting, waarbij hogere vermogens zwaarder worden belast.
Invoeren zuivere Vermogensbelasting	Grenzen	<ul style="list-style-type: none"> • D66: over vermogen van meer dan €1.000.000 tarief 1%, over vermogen van meer dan €2.000.000 tarief 2% • PvdA: óók voor ondernemingsvermogen in box 1, box 2 en 3 progressief. • CU: óók voor ondernemingsvermogen in box 1, box 2 en 3. • Volt: boven €1.000.0000 progressief. • PvdD: boven €500.000 een progressief tarief van 1% tot 5% boven €5.000.000. • Bij1: Er komt een limiet op vermogen, waarboven een marginaal belastingtarief van 100% geldt. De hoogte van deze limiet wordt democratisch besloten.
	Tarieven	<ul style="list-style-type: none"> • D66: boven 1 mln 1%, boven 2 mln, 2%.
	Schulden	<ul style="list-style-type: none"> • D66: boven €100.000 niet verrekenbaar. • PvdA/groen Links (niet verrekenbaar)
Erfbelasting en schenkingsrecht		<ul style="list-style-type: none"> • PvdA/Groen Links: verhoging vrijstellingen onafhankelijk relatie, invoering progressief tarief. • CDA: derde schijf van €500.000 en 10% hoger tarief; Schenking tussen eerste en tweede schijf slechts eenmaal in leven. • CU: afschaffing schijven en invoering tarief van 20% voor partners en (pleeg)kinderen, 40% voor de rest.

- Volt: uniform, vrijstelling van €10.000 en van €10.000 tot €150.000 van 30%, daarboven 40%.
- Ja 21: Vrijstelling naar €1.000.000, daarboven uniform 10%.
- FvD: Compleet afschaffen.
- Bij1: Vermogens- en erfbelasting wordt drastisch verhoogd.
- BVNL: afschaffen.